

Tiesiskā
regulējuma
nepilnības –

pamats plašai
skolēnu ar
disleksiju
diskriminācijai
Latvijā

Marta Tilhena
martatilhena@gmail.com

Speciālā izglītība – vispārējās izglītības īpašs veids (Izglītības likums)

- Personām ar speciālām vajadzībām kā īpašai mērķgrupai ir nodrošināma vispārējā izglītība atbilstoši speciālās izglītības programmām. Tas nozīmē, ka persona ar īpašām vajadzībām nevar apgūt vispārējo izglītību saskaņā ar vispārējās izglītības programmu.
- Latvija vienīgā ES valsts, kurā pastāv speciālo izglītības programmu modelis.

Speciālās izglītības programmas īstenošana (Vispārējās izglītības likums)

- Speciāla izglītības iestādē (nošķiršana).
- Vispārējās izglītības iestādē:
  1. Speciālās izglītības klasē (integrācija);
  2. Vispārējās izglītības klasē (iekļaušana).
- Speciālās izglītības programmas neefektīvas, jo katra apvieno vairākas diagnozes (programma valodas traucējumiem - 19 dažādām diagnozēm).

Skolēna ar speciālām vajadzībām integrēšana vispārējās izglītības iestādē

- Vispārējās izglītības likums neuzliek par pienākumu speciālās izglītības programmu licenzēt.
- 20 Latvijas izglītības iestādēs licenzēta speciālā izglītības programma skolēniem ar valodas traucējumiem.
- Pašvaldību pienākums nodrošināt izglītību skolēna dzīves vietai tuvākajā izglītības iestādē. (Izglītības likums 17. pants)
- Bērna tiesību un interešu prioritātes princips.

Atbilstoša izglītības pakalpojuma saņemšana atkarīga no izglītības iestādes vai vecāku zināšanām par sava bērna tiesībām, nevis no skolēna tiesībām uz izglītību.

Speciālās izglītības finansēšana

- Valsts mērķdotācija un pašvaldības līdzfinansējums:
  1. Speciālās izglītības iestādes;
  2. Vispārējās izglītības iestādes, kurās licenzētas speciālās izglītības programmas.

Finansēšana caur pedagogu algām. Nav finansējuma speciālo mācību palīglīdzekļu iegādei.

- Valsts finansējums speciālajām izglītības internātskolām.
- Finansējums neseko skolēnam, bet institūcijai vai speciālajai izglītības programmai.

Skolēns ar disleksiju vidējā izglītībā

- Speciālā programmas neesamība.

Izglītības un zinātnes ministrija: «Pārējiem traucējumu veidiem speciālās izglītības programmas vidējā izglītībā nav paredzētas, uzskatot, ka traucējums ir kompensēts, [..]»

(Informatīvais ziņojums „Par atbalsta pasākumiem speciālo izglītības iestāžu pastāvēšanai izglītības iestāžu tīkla sakārtošanas kontekstā”)

- Neiespējamība saņemt papildu finansējumu.
- Pieaugot izglītības satura sarežģītībai, apjomam, nepieciešamība pēc atbalsta pasākumiem tikai pieaug.

Atbalsta pasākumi mācību procesā

- Atbalsta pasākumu pieejamību izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, kuri integrēti vispārējās izglītības iestādē, nodrošina izglītības iestāde. Izglītības iestāde izstrādā individuālu izglītības programmas apguves plānu.
- Individuālajā izglītības plānā nosaka atbalsta pasākumus.
- VISC metodiskie materiāli – var izstrādāt pēc pedagoga iniciatīvas, arī ja skolēnam nav oficiāla atzinuma par speciālo vajadzību.
- Tiesu prakse – skola atsakās izstrādāt individuālu izglītības plānu bez pedagogiski medicīniskās komisijas atkārtota atzinuma par atbalsta pasākumu nepieciešamību vidējā izglītībā.

Pedagoģiski medicīniskās komisijas

- Pedagoģiski medicīniskās komisijas kompetentas:
  1. sniegt atzinumus par atbilstošāko izglītības programmu;
  2. ieteikt atbalsta pasākumus mācību procesā un valsts pārbaudes darbos.
- Dokumentam rekomendējošs raksturs (starplēmums).
- Pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums obligāti nepieciešams:
  1. lai saņemtu atbalsta pasākumus vidusskolas eksāmenu kārtošanai;
  2. lai tiktu uzņemts speciālajā izglītības iestādē.

Atbalsta pasākumi valsts pārbaudes darbos un eksāmenos (MK noteikumi Nr. 1510, Nr. 335)

- Nepieciešams speciālista vai pedagogiski medicīniskās komisijas atzinums.
- Atbalsta pasākumus nosaka:
  1. Valsts izglītības satura centrs (VISC);
  2. Izglītības iestāde, ja nepieciešams (tikai tādus, kas saņēmti izglītības programmas īstenošanas laikā).

VISC ieteiktie atbalsta pasākumi skolēnam ar valodas traucējumiem

1. Skolēnam ar disleksiju - skolotājs 1 (2) reizes lasa priekšā uzdevumu nosacījumus.
2. Palīgīdzekļi, kas palīdz labāk uztvert tekstu (izmantoti mācību procesā).
3. Skolēnam ar disgrāfiju - atgādnēs par gramatikas likumiem (izmantoti mācību procesā).
4. Tekstu palielinātā drukā.
5. Valodas traucējumiem, kas neļauj demonstrēt runātprasmi, var atbrīvot no mutvārdu daļas kārtošanas.

Neefektīvi un zinātniski nepamatoti atbalsta pasākumi.
Pretestība informācijas komunikāciju tehnoloģiju (IKT) izmantošanā.

Secinājumi

- Tiesiskais regulējums diskriminējošs skolēnam ar disleksiju.
- Daudz administratīvu barjeru, lai saņemtu speciālās izglītības pakalpojumu.
- Nepieciešamība atteikties no speciālo izglītības programmu īstenošanās, kā neefektīvas speciālās izglītības pakalpojuma nodrošināšanas veida.
- Finansējumam būtu jāseko katram individuālam skolēnam ar speciālo vajadzību jebkurā izglītības iestādē un pakāpē.

Paldies par uzmanību!